

Розділ 2

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

CHAPTER 2

THEORY AND PRACTICE OF EDUCATION

УДК 37.378

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-2-43-84-90

ЗАПОБІГАННЯ ПРОЯВАМ АГРЕСИВНОСТІ УЧНІВ СЕКУНДАРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ЛАНКИ У РЕЦЕПЦІЇ СЬОГОДЕННЯ

Кузьмінський Анатолій Іванович

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: anatoliy.230743@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6108-4066

У статті досліджено причини появи низки негативних явищ у молодіжному середовищі, зокрема, прояви брутальності, жорстокості й булінгу серед учнів секундарної ланки освіти. Серед основних факторів, які породжують вищезначені девіації, виділено такі: рудименти традиційної гуманодефіцитної, репресивної педагогіки, загальна моральна й духовна деградація людської спільноти, розрив між навчанням і вихованням молоді, неблагополуччя в значній частині сімей, незадовільний матеріальний стан і соціальний статус педагога, вимирання села і руйнування сільської общини, різке розширення суспільства, бідність, вплив негативного контенту окремих засобів масової інформації та ін. Наголошено на необхідності відикувати й упроваджувати в едукативній системі форми, методи й засоби поліпшення виховання молоді в гуманоспрямованому, людиноцентричному дискурсі. Наведено зразки сповідання дитиноцентричної педагогіки українськими класиками освітньої справи. Розглядається можливість використання зарубіжного досвіду виховання молоді, зокрема, концепції менеджменту щастя.

Ключові слова: людиноцентрична педагогіка, булінг, гуманодефіцитна педагогіка, гуманітарно-екзистенційний педоцентризм, причини девіантної поведінки у молодіжному середовищі, концепція менеджменту щастя.

Постановка проблеми. Останнім часом поширилися прояви жорстокості, садизму, булінгу серед шкільної молоді. Ці негативні явища мають місце як у взаєминах між самими школярами, так і у їхньому ставленні взагалі до навколишнього світу, зокрема до беззахисних тварин. Останні факти розстрілів учнями десятків безвинних людей в американських навчальних закладах і кривавий акт у Керченському коледжі викликають занепокоєність і тривогу та вимагають з'ясування причин вищезначених проявів, а також пошуку методів і засобів, які допомогли б запобігти зростанню фактів жорстокості й злочинності серед учнівської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність проблеми проявів жорстокості, делінквентності серед учнівської молоді розглянуто і конкретизовано у працях Н. Ю. Волянюк, Є. В. Гребенкіна, Є. В. Змановської, Б. Крейхлі, Г. В. Ложкіна, Л. В. Прикуль, І. О. Фурманова та ін.

Постановка завдання. З'ясувати причини проявів жорстокості в учнівському середовищі, а також можливі заходи щодо їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом педагогічна й батьківська громадськість стурбована поширенням проявів жорстокості й садизму серед дітей. Із телевізійних екранів і сайтів інтернету не сходить англійське слово «булінг», що означає агресивну поведінку, яка проявляється у жорстокості, переслідуванні людини, спробах принизити й образити її. «Модним» стало знущання підлітків один з одного або групи з одного, а також із беззахисних тварин, причому ця дикість з особливим зухвальством і бахвальством виставляється в інтернеті. Навіть з'явилася й кваліфікація новоспечених варварів – «догхантери» (мисливці на собак). У крайньому, екстремальному вираженні ці негативні явища проявляються в

американських навчальних закладах, де часто мають місце розстріли десятків людей, а останній кривавий акт у Керченському коледжі взагалі не вкладається в рамки людської свідомості й не має скільки-небудь зрозумілого пояснення.

У чому ж криються причини таких протиприродних загрозливих явищ? Спробуємо бодай побіжно простежити еволюцію боротьби біологічного і соціального у естві людини, добра зі злом, жорстокості й альтруїзму в теорії та практиці людських взаємин.

Споконвіку практика едукації людини базувалася на насиллі, страху, приниженні й ігноруванні природних потреб та інтересів особистості. Гуманодefіцитна педагогіка бере початок ще з древньої Спарти, яка відома як доволі жорстока, антилюдяна, коли спеціальні комісії визначали долю новонароджених: кому жити, а кого викинути в провалля.

Афінська система виховання дітей на відміну від спартанської відзначалася турботою про формування різнобічно розвиненої людини – розумово, морально й фізично. До семи років усі діти виховувалися в сім'ї. Із семи до двадцяти років хлопчики послідовно освоювали елементи науки й мистецтва, вивчали закони держави. Значну увагу приділяли фізичному вихованню, розвитку сили і красивого тіла. У процесі виховання юнаки навчалися самовладання, поваги до старших, ввічливості, приємних манер. Виховання дівчаток відбувалося лише в сім'ї, де вони навчалися готувати їжу, шити, співати, танцювати, надавати медичну допомогу. Отже, є підстави вважати, що гуманістична виховна парадигма зародилася ще в VI – IV ст. до н.е. в Афінській державі.

Непоодинокі випадки жорстокого ставлення до дітей мають місце і в сучасних навчально-виховних закладах, і в сім'ях. А жорстокість породжує жорстокість, ненависть і злобу до своїх кривдників та бажання компенсувати своє приниження, свій біль шляхом агресії до інших, слабших, незахищених об'єктів.

Очевидною причиною девіантної поведінки дітей певною мірою є загальна моральна й духовна деградація людської спільноти. Діти з коліски чують і бачать прояви жорстокості, злодійства, безчестя, підлості, тероризму, ненависті людей одне до одного і навіть те, як цілі країни вороже ставляться одна до одної і розпалюють воєнні конфлікти. Несформована дитяча психіка все це сприймає і формує варіанти делінквентної поведінки.

Одним із важливих чинників, які сприяють неадекватному поведженню дітей у соціумі є значний розрив між навчанням і вихованням. В едукативній системі перевагу надають навчанню. Низький соціальний статус українського вчителя, далеко не відповідна матеріальна винагорода за його нелегку й часто невдячну працю не спонукає педагогічну спільноту до концентрування зусиль на вихованні учнівської молоді. А ще Платон застерігав, що освічена, але погано вихована людина страшніша за будь-якого звіра. Відомий російський учений Д. І. Менделєєв уже на початковій стадії розвитку технічного прогресу стверджував, що знання без виховання – меч у руках божевільного. Якраз таким мечем у руках знаючого, але не вихованого керченського людинофоба й виявилися знання. Ба навіть, і в Євангелії сказано, що у багатій мудрості є багато смутку і хто примножує знання, примножує скорботу.

Не краща ситуація з вихованням дітей і в родинній сфері. Наявність великої кількості асоціальних, нуклеарних сімей, психолого-педагогічна неграмотність батьків, низький рівень економічного становища більшості родин, постійний стрес через невпевненість у завтрашньому дні, масове залишення дітей без батьківської опіки через закордонне заробітчанство є причиною різкого послаблення традиційного благодотворного впливу сім'ї на виховання дітей.

Певну негативну роль у виникненні вищеозначеної проблеми відіграє й вилучення з виховної системи релігійного компонента, нехтування віковими народними виховними традиціями, надмірне захоплення не кращими зразками виховної системи інших народів, які не відповідають українським традиціям і ментальності.

Вимирання села, руйнування сільської общини, яка традиційно слугувала надійним оберегом моральності й духовності, повсюдна урбанізація теж є однією з причин морального зубожіння людської спільноти взагалі й молоді зокрема. Складно в умовах міських кам'яних джунглів, в умовах анонімності виховати гуманну, людинолюбну, різнобічно розвинену особистість.

Як би це не звучало парадоксально, великий і відчутний внесок у зменшення людського в людині і зростання проявів біологічного, тваринного роблять сучасні потужні інформаційні джерела: інтернет, телебачення, окремі друковані видання. Потoki бруду, нищості, брутальності, безсоромності, агресивності й жорстокості потужно ллються із сайтів, екранів, радіоефірів, друкованих засобів масової інформації, літературних опусів окремих авторів. Діти, як губка вологу, всотують усе це у свою незрілу свідомість і через відсутність життєвого досвіду щодо тяжких наслідків своїх копіювальних дій скоюють аморальні вчинки, проступки, злочини.

Ще одним токсичним джерелом притлумлення людського в людині є різке розшарування українського суспільства. На одному полюсі концентрується група казково багатих людей, статки яких, як правило, кримінального походження. І саме ці нувориші та їхні діти-«мажори» кичаться своїм багатством, поводять себе зухвало й нахабно, безкарно скоюють злочини. З іншого боку, зубожіла, розгублена й стривожена непевністю свого майбутнього маса простих людей, які щоденно борються за своє виживання і не можуть дати своїм дітям навіть елементарного. Молодь особливо гостро й болісно сприймає таку соціальну нерівність і несправедливість і часто-густо реагує на них проявами невинуватої жорстокості як компенсаторного клапана за своє соціальне приниження.

Як бачимо, чинників, які породжують розбіжність між біологічним і соціальним у людині, є чимало. Збереження й поширення цієї негативної тенденції загрожує подальшим здичавінням людської спільноти і зниженням рівня цивілізованості.

Навіть побіжний огляд причин зростання проявів жорстокої поведінки серед дітей і молоді лежить у соціальній площині і усунення цього негативного явища вимагає радикальних змін у державній політиці. Необхідні заходи щодо поліпшення матеріального добробуту людей, ліквідації зашкалюючої нерівності у розподіленні національних багатств, забезпечення справедливості у можливостях одержання освіти, медичної допомоги, робочих місць та ін.

Очевидно, нарізла й нагальна необхідність відшукувати й упроваджувати в життя дієві рецепти поліпшення виховання дітей (та й дорослих) у гуманоспрямованому, людиноцентричному дискурсі. Прикладів і зразків в історії української виховної системи є чимало. Розглянемо лише деякі з них.

Справжнім зразком сповідування людяної, дитиноцентричної педагогіки є життя, діяльність і наукова спадщина видатного українського педагога, практика, науковця Василя Олександровича Сухомлинського. Найбільш точно й виразно відображає його гуманістичні педагогічні погляди назва однієї з його численних книг «Серце віддаю дітям», у якій він проголошує своє життєве кредо: «Що було найголовніше в моєму житті? Без вагань відповідаю: любов до дітей» [4, с. 7]. Найпершою заповіддю високообдарованого виховника, який органічно поєднував у своїй діяльності теорію з практикою і твори якого ввійшли в скарбницю світової науково-педагогічної думки, була повага до дитини, турбота про її психічне, соматичне й духовне здоров'я. «Я не боюсь ще й ще раз повторити: турбота про здоров'я – це найважливіша праця вихователя» [4, с. 103]. Для того, щоб нинішній шкільний учитель саме так ставився до своїх функціональних обов'язків, до виховання довірених йому батьками дітей, необхідно належним чином подбати про самого педагога, про його соціальний статус, про престиж його професії, матеріальну забезпеченість, усунення чинників, які породжують його психосоматичне вигорання.

Відомий український педагог Олександр Федорович Музиченко свого часу запропонував назвати майбутню українську національну школу «будинком радості», а працю вчителя оцінювати «за кількістю щастя», що «розсіює» він у своєму класі. Для того, щоб школа стала справжнім будинком радості, треба, передовсім, щоб у ній було тепло й затишно, щоб було все необхідне для продуктивної навчальної роботи, щоб учень не був перевантажений непомірно складними програмами і щоб учитель, який його навчає, мав можливість щедро розсіювати щастя, сам був щасливий, тобто повністю задоволений ставленням до його долі держави й суспільства.

Палкий пропагандист гуманної педагогіки Олександр Антонович Захаренко присвятив своє життя боротьбі проти бездушної, гуманодефіцитної педагогіки, проти школи, в якій

головними є знання, вміння й навички, а не особистість дитини. Найбільш виразно й узагальнено педагог-гуманіст висловив своє бачення школи як ідеалу людської доброти, як утілення концепції дитиноцентризму у своїй книзі такими словами: «У школі учню має бути, як у батьківській хаті. До школи він має бігти, а не йти, знаючи, що в школі він пізнає радість відкриття своєї сутності в цьому мінливому світі. В школі його не образять, на нього не гримнуть, а порадять, підтримають, дадуть можливість розкрити себе, свою творчу обдарованість» [1, с.17]. Керуючись принципом «Важливо не скільки чого навчають, а хто й як навчає», талановитий народний педагог створив унікальний новаторський колектив однодумців, з яким щоденно утверджував нову школу – школу радості, оптимізму, людяності й добра. Автор «Сахнівського дива», керуючись принципом «До серця дитини – через захопленість у праці й навчанні», зумів створити в школі і в селі атмосферу людяності, доброзичливості, добра і щастя. Це досягалося не лише вербальними методами, закликами й гаслами, а, насамперед наполегливою, щоденною, копіткою, подвижницькою працею зі створення матеріального базису, який сприяв виробленню й розвитку саме такого гуманістично-екзистенційного морально-психологічного клімату в школі і в селі. Планетарій, телескоп, два справжніх літаки, дельтаплан, літній і зимовий басейни, профілакторій, музей, Криниця Пам'яті, навчально-виробничий цех, шкільна телестудія, видання газети і багато іншого сприяло й підкріплювало дух гуманізму, добра й вищості Людини у нинішньому складному, непередбачуваному й жорстокому світі.

При такому підході до едукативної справи і результати були відповідні. У школі панувала аура глибокої людяності, добра, співчутливості й доброзичливості. Про скоєння негативних учинків не могло бути й мови. Серед випускників школи і односельців не було випадків аморальних проступків чи протиправних дій. З усього світу представники педагогічної громадськості, організатори освітньої справи вивчали захаренківський досвід і впроваджували у своїх країнах. А нині замість того, щоб повсюдно запровадити цей унікальний неоціненний досвід, після смерті педагога-новатора, істинного патріота, подвижника забули і про цей досвід, і про його автора, і про велику теоретичну і практичну його спадщину. Літаки порізали на металобрухт, щоб розрахуватися за комунальні послуги, а басейни закрили через брак коштів на їх утримання.

Яскравим прикладом реалізації ідей людиноцентричної педагогіки є теоретична наукова спадщина, життя і практична діяльність академіка Івана Андрійовича Зязюна. Незважаючи на те, що вчений значну частину свого життя працював в умовах домінування реліктової прогресистсько-сцієнтистської парадигми формування й становлення людської особистості, він і теоретичні положення, і свою практичну педагогічну діяльність будував на методологічній базі філософії гуманітарно-екзистенційного педоцентризму, набагато випередивши свій час. Світоглядним стрижнем його життєвого кредо є людиноцентризм, дитиноцентризм, уважне і поважне ставлення до людини взагалі і, особливо, до молоді людини періоду її формування, становлення, соціалізації.

Системним поборником гуманоспрямованої педагогіки нинішнього часу є академік Василь Григорович Кремень. У своїх наукових працях учений доводить «... що всі складники нормативної бази змісту освіти (стандарти, навчальні плани і програми) потребують перегляду, оскільки хибують на надмірний обсяг навчального матеріалу, переобтяжені другорядним, або таким, що не відповідає віковим пізнавальним можливостям учнів» [2, с.8]. Академік стверджує, що «... особливо гостро проблема перевантаження учнів постає в початковій школі, де надмірність навчального матеріалу перевищує гранично допустимі санітарні норми» [2, с.8] і пропонує рецепти розвантаження навчальних обсягів у секундарній освітній ланці, реально турбуючись про збереження здоров'я дітей. Якби нинішні організатори освіти дослухались до пропозицій досвідченого практика і теоретика освітньої справи, то, можливо, й психологічний клімат серед учнів був би м'якшим і випадків булінгу було б менше.

Одним із дієвих засобів боротьби з підлітковою злочинністю є широка педагогізація батьківської громадськості. Надання батькам знань з психології, педагогіки, фізіології, ознайомлення з особливостями психіки дітей підліткового віку, формами, методами й

засобами виховного характеру саме цієї вікової категорії дітей зняло б значну частину проблем з делінквентністю серед неповнолітніх. Варто повернутися до колишньої практики функціонування батьківських університетів, материнських шкіл на громадських засадах. Змістом діяльності шкільних і класних батьківських комітетів має бути просвітницько-педагогічна проблематика, а не лише збирання коштів з батьків на потреби школи.

Зважаючи на вищезазначене неблагополуччя у вітчизняному шкільництві, варто придивитися б і до кращого зарубіжного досвіду в едукативній справі. Запровадження окремих підходів і концепцій посприяло б поліпшенню психологічного мікроклімату серед суб'єктів навчального процесу в школі.

Останнім часом світова педагогічна думка все більше концентрується на тому, як побудувати освітній процес так, щоб він приносив відчуття щастя всім його учасникам. Зокрема широкого застосування в Китаї набула концепція менеджменту щастя, яка полягає в тому, що процес едукативний має здійснюватися так, щоб якомога повніше задовольняти потреби всіх його суб'єктів. Мета і результат навчання й виховання – зробити людину щасливою.

Уважається, що це нова філософія менеджменту взагалі, хоч її витoki є в давньогрецьких джерелах, в яких стверджується, що лише щасливе життя має значення і цінність. Китайський учений Пу Десян вважає, що теорія менеджменту щастя – це механізм і процес, у результаті якого розум людини координує ресурси і сприяє максимальному наближенню до щастя.

Основні ідеї теорії менеджменту щастя :

- взаємна повага між усіма учасниками едукативного процесу;
- людиноорієнтований принцип вияву ініціативи в освітній сфері;
- сприяння розвитку потенціалу людини;
- забезпечення високої якості реалізації особистості;
- об'єднання індивідуальних цілей кожного учасника освітнього процесу з цілями закладу, в якому відбувається цей процес;
- оптимальне використання ресурсів для створення соціальних цінностей всім суб'єктам едукативного процесу.

Реалізація концепції менеджменту щастя вимагає виховання високої культури в усіх учасників едукативного процесу, дотримання принципів людиноцентризму, повної відмови від авторитарної освітньої моделі. Нова модель навчання базується на повазі до тих, хто навчається, турботі про їхнє психосоматичне здоров'я та про збагачення їхнього духовного життя, особливо тих, хто навчається в екзаменаційно орієнтованому режимі. Побудова відносин між суб'єктами навчання базується на основі взаємної поваги, довіри, турботи.

Професійний учитель має бути компетентною, високоетичною особистістю, ентузіастом своєї справи. Лише компетентний і щасливий учитель може виховати компетентного й щасливого учня, студента.

Сучасна концепція менеджменту щастя в освітній сфері суголосна з думкою видатного українського філософа І. Я. Франка: «... школа, хоч і як важна та свята річ, все-таки є для людей, а не люди для школи...» [3, с. 93].

Висновки. Незважаючи на всі складності сучасного суспільного життя, необхідно відшукувати суголосні вимогам часу форми, методи й засоби подолання рудиментів гуманодефіцитної едукативної парадигми, яка породжує жорстокість і аморальність у молодіжному середовищі, і наполегливо впроваджувати гуманітарно-екзистенційні підходи до виховання дітей і молоді.

Завданням держави і суспільства є усунення чинників, які деморалізують і розкладають молодь: глибоке соціальне розшарування, занепад і вимирання села, бідність, низький соціальний статус і економічний стан педагога, недостатнє фінансування освітньо-виховної системи.

Надійним дороговказом до подолання негативних явищ серед дітей і молоді є науково-теоретична спадщина і досвід практичної діяльності корифеїв вітчизняної едукативної системи В. О. Сухомлинського, О. А. Захаренка, І. А. Зязюна та ін.

Проблема проявів жорстокості, булінгу і делінквентності серед учнівської молоді вимагає подальших цільових досліджень і вироблення методів щодо усунення цього негативного й небезпечного соціального явища.

Список використаної літератури

1. Захаренко О. А. Поспішаймо робити добро: Роздуми педагога-академіка про долю освіти і дитини, вчителя і родини, краю і Батьківщини. Черкаси, 1997. 28 с.
2. Кремень В. Освіта, особистість і соціальний поступ / Освіта для сучасності = Edukacja dla wspolczesnosci : зб. наук. пр. : у 2 т. / Мін-во освіти і науки України, НАПН України, НПУ імені М. П. Драгоманова, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща – Україна», Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Асоц. ректорів пед. ун-тів Європи; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. П. Андрущенко, Н. Г. Ничкало, Ф. Шльосек (заст. голови); Л. Лук'янова, Л. Макаренко, О. Падалка та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Т. 1. 662 с.
3. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.) : хрестоматія / упоряд. Л. Д. Березівська та ін. Київ : Наук. світ, 2003. 418 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Київ : Рад. школа, 1977. 670 с.

PREVENTING CASES OF AGGRESSION OF SECONDARY EDUCATION STUDENTS IN THE PERCEPTION OF PRESENT

Kuzminsky Anatoliy

Pedagogical Sciences Doctor, Professor of Pedagogy and Management of Education Department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The article are studied the causes of the appearance of a number negative phenomena in the youth environment, in particular, manifestations of brutality, cruelty and bullying among secondary school students. Among the main factors that give rise to the above-mentioned deviations, the rudiments of traditional human-deficient, repressive pedagogy, the general moral and spiritual degradation of the human community, the gap between the education and upbringing of youth, the disadvantages of a large proportion of families, the poor material condition and the social status of the teacher, the extinction of the village and the destruction of the rural the community, the sharp stratification of society, poverty, the impact of the negative content of certain media, etc.*

The purpose. *Find out the reasons of violence in the student environment, as well as possible measures to eliminate them.*

Methods. *Method of system and structure analysis of scientific literature, synthesis, classification, systematization, generalization.*

Results. *The need to search and introduce into the education system the forms, methods and means of improving the education of young people in a human-centered, human-oriented discourse was emphasized. The examples of the practice of child-centered pedagogy by Ukrainian classics of pedagogy are given. The possibility of using foreign experience in the education of young people, in particular, the concept of multicultural education, the concept of constructivism and the concept of happiness management are considered.*

Conclusion. *Despite all the complexities of modern social life, it is necessary to find consistent with the requirements of the time forms, methods and means of overcoming the rudiments of human-deficient educational paradigm, which generates cruelty and immorality in the youth environment, and persistently implement humanitarian and existential approaches in the children and youth education system.*

The task of the state and society is to eliminate the factors that demoralize and distort young people: deep social stratification, decline and extinction of the village, poverty, low social and economic status of teachers, insufficient funding of the educational system.

The problem of cruelty, bullying and delinquency among students requires further targeted research and development of methods to eliminate this negative and dangerous social phenomenon.

Key words: *human-centered pedagogy, bullying, human-deficient pedagogy, humanitarian humanitarian-existential pedocentrism, causes of deviant behavior in the youth environment, concept of happiness management.*

References

1. Zakharenko O. A. (1997). Pospishaimo robyty dobro: Rozdumy pedahoha-akademika pro doliu osvity i dytyny, vchytelia i rodyny, kraiu i Batkivshchyny [Let's hurry to do good: Reflections of the teacher-academician about the fate of education and the child, the teacher and the family, the region and the Motherland]. Cherkasy, 28. [in Ukrainian].
2. Vasyly Kremen (2015). Osvita, osobystist i sotsialnyi postup / Osvita dlia suchasnosti = Edukacja dla wspolczesnosci [Education, personality and social progress / Education for the present = Edukacja dla wspolczesnosci]. Zb. nauk. pr. : u 2 t. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, NAPN Ukrainy, NPU imeni M. P. Drahomanova, Komitet pedahohichnykh nauk Polskoi akademii nauk, Naukove tovarystvo «Polshcha – Ukraina», Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy, Asots. rektoriv ped. un-tiv Yevropy; redkol. : V. H. Kremen (holova), V. P. Andrushchenko, N. H. Nychkalo, F. Shlosek (zast. holovy); L. Lukianova, L. Makarenko, O. Padalka, [ta in.] (chleny redkolehii). – Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 1, 662. [in Ukrainian].
3. Malovidomi pershodzherela ukraïnskoi pedahohiky (druha polovyna XIX – XX st.) [Little-known sources of Ukrainian pedagogy (second half of the XIX - XX centuries)]. (2003). Khrestomatiia [Uporiad. : L. D. Berezivska ta in.] K. : Nauk. Svit, 418. [in Ukrainian].
4. Sukhomlynskyi V. O. (1977). Vybrani tvory. V 5-ty t. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna [I give my heart to children. Birth of a citizen. Letters to the son]. K., Rad. Shkola, 3, 670. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 16.12.2020 р.

УДК 378.046

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-2-43-90-97

ПРІОРИТЕТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ

Бирка Маріан Філаретович

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою
Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області
e-mail: marian.byrka@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2891-0044

У статті охарактеризовано особливості професійної діяльності та професійного розвитку майстрів виробничого навчання в умовах диджиталізації. Деталізовано сучасні вимоги держави до професійної діяльності майстрів виробничого навчання. Розкрито роль інформаційних технологій у професійній діяльності досліджуваної категорії фахівців. Визначено пріоритетні завдання професійного розвитку майстрів виробничого навчання в умовах диджиталізації професійно-технічної освіти України.

Ключові слова: професійний розвиток, майстри виробничого навчання, диджиталізація, пріоритети, інформаційно-цифрова компетентність.

Постановка проблеми. Світові тенденції диджиталізації зумовили перехід від економіки, яка споживає природні ресурси, до нової високотехнологічної економіки, в якій процеси виробництва та промисловості реалізовано переважно на основі інформаційних технологій та активного використання комп'ютерних мереж. Що, у свою чергу, стало передумовою для появи нових професій в сфері виробництва та промисловості, а також оновлення й розширення вимог до існуючих професій в контексті їх диджиталізації.

Зазначені передумови актуалізують нові вимоги до рівня підготовки випускників закладів професійно-технічної освіти, а відтак – й нові вимоги до інженерно-педагогічних фахівців – майстрів виробничого навчання, щодо рівня їх теоретичної, методичної і практичної підготовки.

Серед визначальних викликів, що постають перед сучасними майстрами виробничого навчання закладів професійно-технічної освіти, можна виокремити: упровадження інклюзивного навчання, здійснення дуальної форми навчання, побудова освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу, використання модульної системи навчання, а також апробація й імплементація змішаної моделі навчання (blended learning) – як ключова інновація в умовах диджиталізації освітнього процесу закладів професійно-технічної освіти.

Отже, неабиякого значення в цих умовах набуває професійний розвиток майстрів виробничого навчання, адже тільки професійний розвиток здатний допомогти інженерно-